

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak petek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Narocnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.

List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

Kranjskim industrialcem, obrtnikom in trgovcem!

Brezprimerni uspeh zadnjega nemškega vojnega posojila ne sme vzbujati le občudovanja. Vsakemu avstrijskemu patriotu bodi marveč mogoča vzpodbuda, da se z vso pripravljenostjo in čim izdatnejše udeleži podpisovanja našega lastnega tretjega vojnega posojila. Za krepko nadaljevanje in za zmagovito dokončanje usiljene vojske je odločilnega pomena, da damo sedaj naši državi v obilju na razpolago denarna sredstva, potrebna za vojskovanje. V ta namen, da se izkoristijo veliki uspehi, katere so naše vrle armade s svojo brezprimerno hrabrostjo že dosegle, ter v to svrhu, da dobojemo vojsko srečno in dosežemo trajen, neoviran gospodarski razvoj omogočujoč mir, je treba v sedanjem usodepolnim času napeti naše gospodarske sile vsestransko. Živahno udeleževanje subskripcije tretjega vojnega posojila naj izpriča zmagovitim našim armadam našo zahvalo za njih sijajne čine. Sveta patriotična dolžnost je, da vsakdo po svojih najboljših močeh pripomore do impozantnega uspeha tretjega vojnega posojila, ki naj nadkrili krasne rezultate predidajočih dveh posojil.

Preizkušena patriotizem in neomajna lojalnost narekata zlasti gospodarskim krogom v naši deželi krepko sodelovanje ob podpisovanju tretjega vojnega posojila. Ljubljani domovini treba v viharnem času dati na razpolago drage volje denarna sredstva, katera so potrebna za srečno dovršitev orjaške borbe. Sedanje vojno posojilo naj ima tak uspeh, da dobi država za kar možno dolgo dobo potrebna denarna sredstva. Podpisovalni pogoji so jako ugodni in omogočajo tudi gospodarsko šibkejšim udeležbo. Vojno posojilo nudi po svojih ugodnih pogojih izvrstno in dobičkanosno denarno naložbo.

Sedaj, ko država po sijajnih uspehih na bojnem polju vabi na subskripcijo tretjega vojnega posojila, se hočemo odzvati vabilu z vso svojo gospodarsko močjo ter po svojih najboljših močeh pripomoči do tega, da bo naša staroslavna monarhija po sijajnem uspehu tretjega vojnega posojila tudi finančno kolikor moč enako vredna vrstnica naše mogočne zaveznice.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko se obrača zlasti do industrialcev, trgovcev in obrtnikov v deželi Kranjski ter jih nujno poziva in vabi, da se kar najčistnejše in najizdatnejše udeleže tretjega vojnega posojila. Trgovska in obrtniška zbornica je trdno prepričana, da store naši domači produktivni krogi svojo patriotično dolžnost v polni meri sedaj, ko gre izpričati neoslabljeno denarno moč naše monarhije.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko:
Ivan Knez. Dr. Fran Windischer.

Vinske cene.

Za živino, žito in krompir imamo danes maksimalne cene. Res da te cene ne odgovarjajo povsem našim gospodarskim in tržnim odnošajem in se čujejo pritožbe na eni in drugi strani, ali prodajalec in kupec vendar vesta, pri čem da sta, po čem zamoreta blago prodajati in kupovati.

Za vino, ki je po naših vinorodnih krajih glavni pridelek in v tem času najbolj valno tržno blago, pa do danes nimamo nobenih maksimalnih cen, da si je tudi ta pridelek vreden in potreben, da se mu nastavijo ob sedanjih draginji primerne tržne cene oziroma maksimalne cene. Res je sicer, da je vinskemu pridelku z ozirom na njegovo različno kakovost težko nastavljati maksimalne cene, ali tudi to se da premagati. Treba je le, da vina primerno razvrstimo in cene v glavnih mejah določimo, preko katerih se ne sme vina prodajati niti kupovati.

Danes stoji in trpi vsa vinska kupčija, kar je v škodo vinogradnikom, kupcem in sploh konsumentom. Nobeden se ne upa prodajati vina. Za nizko ceno ga ne da, za višjo se pa ne upa, ker se boji sodnega zasledovanja. Vsak raje čaka, kaj prinese prihodnost. Da trpi pri tem vse naše gospodarstvo, je jasno. Omagala je pri tem pa že tudi marsikatera manjša kriča. Kar se vinskih cen tiče, je danes več kakor gotovo, da bodo izdatno višje, kakor so bile v zadnjih letih. Saj so se povzdignili po eni strani stroški obdelovanja, po drugi so se pa vinski pridelki močno skrčili vsled bolezni in drugih uim. Kdor količkaj pozna današnji položaj našega vinogradnika, bo temu rad pritrtil.

Za koliko naj bo pa cena višja? To je danes pereče vprašanje. To vprašanje sega tako globoko v naše gospodarsko življenje in v naše denarno izhajanje, da ga ne smemo pustiti samemu sebi, ne samovoljnosti vinogradnika, ne dobrovoljnosti kupca. To vprašanje je treba tehtno pretresti in rešiti, da ne bo trpelo škode naše vinogradništvo in bo po možnosti ustrezno tudi interesom konsuma.

Po časopisju so se brale že različne cene o letošnjem pridelku, seveda vseskozi visoke. O vipavskem vinu se je pisalo, da so se letošnje cene vzdignile na 60 do 80 K in še višje. V zadnjem času je bila napisana vest, da so se vina podražila za 150 do 200 odstotkov? V Vipavi prodajajo letos boljše vino (mošt) liter po kroni, navadno namizno vino pa po 70 do 80 vinarjev. O dolenskem vinu se je poročalo v nekem listu, da ga ne bo dobiti izpod 80 h liter i. t. d. i. t. d. Tako se dela javno mnenje za letošnje cene.

Kakor se pa sliši, je pri nas že nekaj ovadb zaradi cen, ker so znašale za navadna namizna vina čez 60 h za liter. Znan je pri nas tudi slučaj kaznovanja, ker je neki posestnik prodajal na Trški gori pod vejico svoj lastni pridelek, liter po 1 K 20 h in po 1 K 40 h. — Ker so zaloge starega vina pošle, in ker se je staro vino nazadnje kupovalo res po ne navadno visoki ceni, od vojaške strani tudi po 1 K, se je prenesla visoka cena toliko lažje na letošnji mošt, ker je letos sploh malo pridelka in bo vina močno primanjkovalo. Če so se ob današnji draginji vzdignile cene pri vseh pridelkih, je toliko naravneje, da se vzdignejo tudi pri vinu, katerega se je na splošno malo pridelalo.

Da se pa cene letošnjemu vinu spravijo v sklad z letošnjimi stroški, z letošnjim pridelkom in z interesi konsuma, ki ima tudi merodajno besedo pri tem, je pa na vsak način potreba, da izpregovore o tem svojo sodbotisti naši veščaki,

kisoposvojem delokrogu poklicanizastopatiinteresevinogradnika in interese vinske trgovine. Ti naj sodijo o cenah, ker najbolj poznajo položaj našega vinogradništva in zmožnosti našega konsuma. Naloga pristojnih oblasti in merodajnih krogov pa je, da ukrenejo vse potrebno, da se s pomočjo teh izvedencev spravijo letošnje vinske cene v tiste meje, ki odgovarjajo interesom vinogradništva, vinske kupčije in vino uživajočega občinstva.

Rohrman.

Grozdni pečki ali pelki.

Kakor smo brali v listih, je vlada zaplenila vse grozdne pečke ali pelke — za sedaj samo na Nižjem Avstrijskem in Moravskem — v svrhu izdelovanja olja. Vsak vinogradnik mora v teh deželah grozdne pečke ločiti od tropa, jih dobro posušiti in pripraviti do 15. novembra t. l. Le tisti, ki rabi tropine za kuhanje žganja, sme pečke pripraviti še-le do 15. marca t. l. Najpozneje 5 dni po preteku tega časa morajo županstva vposlati izkaz o pripravljenih grozdnih pečkih avstrijski osrednji družbi za olja in masti na Dunaju (L. Stubenring 8/10) in centrali za krmila na Dunaju (L. Graben, Trattnerhof).

Prvoimenovana družba je zavezana, da grozdne pečke takoj nakupi, prevzame jih na dogovorjenem kraju s sodelovanjem županstev po ceni 20 kron za 100 kg. V vrečah prodajalca plača družba pelke pri 100 kg za 4 K dražje. Pelki pa morajo biti dobro posušeni, ne pokvarjeni in ne plesnivji in ne smejo vsebovati več kot 5% drugih primesi (smeti iz tropa). Če so pelki bolj smetni, določi ceno sodni izvedenec. Pošiljatev prevzame železnica le tedaj, ako se priloži tozadevni certifikat županstva. Če se kdo brani pelke iz tropa izločiti in pripraviti, tedaj odredi okrajno glavarstvo prisilno postopanje in se odtegne pri ceni 10% za stroške. Vsak prestopki proti tej naredbi se kaznuje z denarno globo do 5000 K in zaporom 6 mesecev. Družba za izdelovanje olja in masti ima skrbeti za popolno izrabo pelkov glede olja in oddati potem odpadke centrali za krmila, ki ga izkoristi v svrhu krmljenja živine. Ker se bode marsikomu ta naredba nekoliko čudna videla, naj pojasnim njen pomen.

Grozdni pečki ali pelki vsebujejo poleg drugih snovi zlasti veliko olja in čreslovine. Čreslovina se nahaja 1 kilgr. pelkov 50 g, olja pa okoli 150 gramov. Iz tega vidimo, da je olja v pelkih primeroma jako veliko, kajti iz 100 kg pelkov se da izprešati ali izvleči okoli 15 kg, tedaj približno 17 litrov olja. Čreslovina pri pelkih ne pride toliko v poštev. Če kipi namreč mošt na tropinah, ali če sveže tropine vporabimo za napravo petijota, potem izvleče pri kipenju se tvoreči alkohol iz pelkov skoraj vso čreslovino. Odtod dobi vino, ki kipi dlje časa na tropu, trd, zagaten okus.

Olje se izdeluje iz grozdnih pelkov na sledeči način. Suih, snažni pelki se zmeljejo na moško in pri tem večkrat poskropijo z vodo. Moki, ki se jo tako dobi, se primeša nekoliko gorke vode in se ž njo zmeša v gosto kašo. To kašo se segreva v kotlih tako dolgo, da, če se jo v roki

stisne, odda nekaj olja. Nato se kaša napolni v platnene vreče in v teh dene v stiskalnice, kjer se polagoma močno iztisne. Najboljše so hidravlične stiskalnice s segrevalno pripravo, da se kaša med prešanjem ne ohladi. Še bolje se da olje izvleči s pomočjo žveplenege ogljika, ki olje topi. Žvepleni ogljik se nato odpari in se zopet vnovič porabi. Zato je treba seveda posebnih strojev in priprav. Sveže trtno olje ima svetlormeno barvo, ki pa postane na zraku kmalu bolj rjava. Olje je pa brez duha in milega okusa. Trop, ki se dobi pri napravi olja, se rabi za krmivo goveji živini, ker vsebuje, podobno kakor oljne tropine, še precej beljakovin in drugih redilnih snovi. V normalnih časih se navadno ne izplačuje izkoriščati trtne pelke na olje. Letos pa, ko je olje zelo drago in se ga bo čedalje bolj težko dobivalo, je ta izkoristitev umestna.

Ker pride ta naredba vinogradnikom v korist in je pričakovati, da stopi tudi pri nas v veljavo, je dobro, da vinogradniki že sedaj grozdne pečke pripravljajo. Tropine je v to svrhu razprostreti v tenki plasti na suhem, zračnem prostoru (n. pr. na podu) in večkrat premetati, da nekoliko osahnejo. Potem se s pomočjo sit ločijo pelki od tropa in se še nato na solncu ali v ne prevročni peči dobro posušijo in spravijo.

B. Skalicky.

Gospodarske drobtine.

Varujmo se pred kužno slinovko! Ta nalezljiva bolezen dela po raznih krajih naše dežele, posebno na Notranjskem, veliko škodo pri goveji živini, in marsikatera žival je tudi že na njej poginila. Tudi na Dolenjskem jo že imamo in sicer v okolici Ljubljane. Ker se bolezen prenaša po živini in po ljudeh, dajmo se je po možnosti ogibati in storiti vse, kar bi jo utegnilo odvracati. Vlada je po nevarnih krajih prepovedala sejmove, kar je čisto prav, kajti po sejmovih se taka bolezen najraje raznese. Dolenjci smo bili pred par leti v nevarnosti, da se ta bolezen iz Hrvaškega čez Belokrajino in Gorjance sem prenese, pa se je s strogimi odredbami vendar-le zabranilo, da nismo bili okuženi in da je ostala naša živina zdrava. Po Belokrajini je bilo veliko ogorčenja in godrnjanja zaradi prepovedanih sejmov, ali navsezadnje smo bili pa le hvaležni, da se je kuga omejila. Želimo, da se tudi sedaj okuženi kraji zapirajo in da se prepove vsako sejmarjenje s tako živino, pa tudi z ljudmi iz takih krajev, dokler ni konec bolezni. Po hlevih pa ni puščati tujih ljudi notri, da se ta kužna bolezen ne znaša po neprevidnosti in nemarnosti naprej.

Tržna poročila.

Cena živine na Kranjskem. Uradno poročilo se glasi, da je znašala cena volov v zadnjem času od 1 K 80 h do 2 K za kilogram žive teže. Izjemo dela le k r š k i o k r a j, če je res, kajti tam so se prodajali po tistem poročilu voli preko maksimalne cene 2 K in sicer po 2 K 25 h do 2 K 37 h za 1 kilogram. Najbrž pa, da bo to pomota, kajti cena za klavno živino je določena pri nas z največ 2 K, in ni verjetno, da bi se bila ta cena prekoračila. Iz uradnega poročila povzamemo v posameznih okrajih sledeče cene. V Novem mestu je znašala cena za rejene in napol rejene

voli po 2K in za kumerne po 1K 85h, v Črnomlju za rejene voli po 2K in za kumerne po 1K 80h, v Litiji za rejene voli 2K, za napol rejene po 1K 90h in za kumerne po 1K 80h, v Kočevju za kumerne voli po 2K. In tako se glase poročila tudi iz Gorenjskega in Notranjskega.

Cena za rejno ali plemeno živino. Maksimalna cena pri živini velja samo za klavno živino. Rejna ozir. plemena živina se lahko prodaja tudi preko maksimalne cene. Tako se glasi zadnja uradna vest. To je dobro. Pod plemensko živino je namreč v tem slučaju razumeti tiste živali, ki so namenjene za pleme ozir. za rejo. „Plemeni“ voli, kakor pri nas imenujejo mlajše rejne in delavne voli, spadajo h klavni živini. To je treba povedati, da se stvar ne bo napačno razumela.

Zadnje uradno poročilo! Nove maksimalne cene za živino in prašiče. Uradno se razglasa, da se naslednje cene za klavno goved in klavne prašiče ne smejo prekoračiti, in sicer:

pri volih za 1kg žive teže	2 K 20 h
pri kravah in bikih za 1kg žive teže	2 K — h
pri teletih za 1kg žive teže	2 K 20 h
pri prašičih peršutn. za 1kg žive teže	2 K 50 h
pri pitanih prašičih za 1kg žive teže	2 K 70 h

Cene so se tedaj povečale in sicer pri volih in teletih za 20h, pri klavnih prašičih za 50 do 70h pri kilogramu. Te cene so stopile v veljavo s 17. oktobrom t. l.

Cena za klavno živino na Koroškem. Na Koroškem imajo tudi trdno določene tržne cene, preko katerih se ne sme živina prodajati. Tam je cena nekaj višja. Za pitane voli 2K 40h, za napol rejene in delavne voli po 2K 10 do 2K 36h, za klavne telice po 1K 80h do 2K 10h, za klavne krave po 1K 90h do 2K 10h. Klavna teleta se prodajajo po 2 kroni do 2K 30h kilo.

Nekaj misli v času svetovnevojske.

Prva in temeljna čednost vsakega vojaka je natančna, slepa pokorščina. Kakšen prizor, v srce segajoči prizor se je razvil pred našimi očmi na dan mobilizacije! Od vseh strani so drveli v vojsko poklicani možje in fantje, ne meneč se, kaj bo z našo družino, kaj bo z ljubimi stariši? S hribov in dolin, iz mest in trgov, vse poslušala glas svojega vrhovnega poveljnika, ki jih kliče v boj zoper sovražnika svojega — zoper sovražnika širne Avstrije in mile domovine. Niti na misel ne pride enemu ali drugemu, da ne bi poslušal glasa svojega sivolasega starčka, presvitlega cesarja. — In kako stroga pokorščina se zahteva od vojaka v vojaški službi, osobito na bojnem polju. Saj pokorščina nasproti svojim poveljnikom je predpogoj vsakega vspeha ter končne zmage nad krutim sovražnikom. — Pa tudi doma ostali se morajo v marsičem omejiti vsled pokorščine napram državnim naredbam ter strogim predpisom. Spomni se na strogo cenzuro časopisja, na določeno ceno živil, na omejitve različnih shodov ter potovanja iz enega glavarstva v drugo, iz ene dežele v drugo.

Zakaj pišem to? Morebiti zato, da bi vselej tako bilo? To še nam na misel ne pride. Saj vemo vsi, da se morajo te omejitve svobode, vsakdanje prostosti, v izrednih časih, v nenavadnih časih svetovne vojske vpoštevati, vsled javnega blagra posameznega in cele države.

Toda kaj sledi iz te, rekel bi, prisiljene pokorščine do višjih oblasti? Gotovo to, da pokorščina do višjih oblasti, posebno do najvišje oblasti, od katere imajo vsi posvetni kralji in cesarji svojo moč in oblast — namreč od Boga, ni nekaj zaničevanja vrednega, sramotnega ter človeku novodobnemu nedostojnega, kakor se je čestokrat v zadnjih desetletjih govorilo in pisalo. Slišalo se je, da je katoliška morala, ki nalaga in predpisuje pokorščino — suženjska morala.

In glejte, ravno zdaj v času svetovne vojske iščejo kralji in cesarji ravno v tej do zdaj najbolj zaničevani krščanski čednosti, ki jo je vladar vseh vladarjev celo svoje življenje, da, celo do smrti na križu tako vestno spolnoval — ravno v tej čednosti iščejo rešitve ter končne zmage. Do zdaj tako zaničevana, do zdaj tako prezirana čednost — pokorščina, koliko odvisi od tebe, zdaj, ko zdihuje celi svet pod najhujšo šibo svetovne vojske. Torej ima sv. cerkev popolnoma prav, ko uči, da je pokorščina boljša kakor žrtev.

Dolenjski dijaki - junaki.

(Konec.)

V zadnji številki „Dol. Novic“ smo občudovali rajnega Valentina kot dijaka in Marijinega otroka. Bil je vzgleden dijak, najboljši Marijin otrok. Zato ni čudo, da spomin na njega ne bo izginil iz srca njegovih ljubih kongreganistov, kakor tudi njemu ne spomin na družbo in njenega voditelja, kakor nam pričajo premnoga poslana pisma, dopisnice in razglednice.

Kot vojak je bil najprej nastanjen v Ljubljani, kjer je kmalo postal korporal in narednik. In kot tak je imel težko nalogo. Izvežbati in vaditi je moral vojake. Kako je z njimi ravnal, piše sam svojemu voditelju. Sedaj, to je 4./III. 1915. sem še korporal, pa upam, da kaj v kratkem postanem narednik. Pod komando imam stare možake z resnimi potezami in gubami na obrazu. Odkrito povem, malo veselja imam do njih, ker se mi ti reveži smilijo. Že komanda se mi zdi trda zanje, kaj da bi jih še zmerjal, kakor se to čestokrat dogaja, kar se mi pa zdi zelo prostaško in surovo. Sicer so večina dobri možje, radi ubogajo, samo v letih so že. — V Galicijo pojdem najbrž še-le s temi, ki zdaj pridejo k vojakom, z mladiči. — Naravna posledica takega ravnanja je pač morala biti, da ga je vse ljubilo, vse spoštovalo. Vse je hotelo biti pod njegovim poveljstvom. „Skušek je možak, z vsemi dober, vse ga ima rado,“ je govoril neki ranjenec, njegove kompanije, ki je prišel domov.

Bil je z dušo in s telesom vojak. Njegov prijatelj piše o njem med drugim to-le: Valent je treščil s pestjo ob kremen, da je dal iskre od sebe. Šla sva po Tivoli in on si je mel roke od veselja, ki je bilo meni tedaj neumljivo; danes vem, da je bilo to neka čudna radovednost in želja po silnih dogodkih in utisih. Opravljal se je namreč na vojsko. To je bilo čisto posebno metje rok, rekel bi, rekel bi Valentovo: roka je hreščala v roki, kot bi medved trl kosti. Nikoli ne morem pozabiti, kako so mu plamenele oči, kako so mu ponosno stale njegove močne ustnice, kako je bil vesel, ko me je navajal v prve vojaške pojme. — Sam se ne maram siliti in javljati, ne iz strahopetnosti — toda mogoče bi si kedaj očital, Bog ve, kako bi prišlo... brez roke, noge, mogoče brez glave. Ali če me pošljejo, fant...! Zamahnil je s stisnjeno pestjo in se zasmel kot Valent. Da je zadel ob kremen, bi bile švigale iskre okrog. To ti rečem, brez medalje ne pridem domov.“ Jaz sem bil takrat še civilist in sem ga debelo gledal. Saj nisi bil nikoli pretepač v šoli. Odkod si se vzel?

Predno je šel na bojno polje, je prišel še v Novo mesto. Obiskal je svojega nad vse ljubljenega voditelja, šel je v družbeno sobo, kdo bi si mislil, zadnjič, katero je srčno ljubil, v kateri se je vzgojil v popolnega značaja, katoliškega značaja, kar je tudi pri vojaki kazal ter povsod nevstransko branil svoje versko prepričanje. Isto potrjuje sam v pismu do svojega očeta, kakor je vedno imenoval družbenega voditelja. „Gotovo Vas bo zanimalo, kako kaj izpolnjujem svoje dolžnosti kot kristjan. Če povem, da sem bil letos že enkrat pri sv. maši, me menda ne boste posebno pohvalili. Ampak pripomniti moram, da ob

delavnikih pred sedmo uro zvečer in ob nedeljah ne pred tretjo uro popoldan ni dovoljeno zapustiti vojašnice, pozneje pa, kakor Vam je znano, se pri nas maše ne beró. Vendar druge dolžnosti, kolikor jih še spada v ta kapitel, nisem zanemarjal, v kolikor mi to dopuščajo moje dolžnosti. Eno pa moram reči, da tako brezverskih, tako podivjanih kolegov še nisem imel. Včasih se mi je v resnici kar gnusilo njihovo početje. Zato je treba značaja, ki ga mladeniči nikjer toliko ne rabijo kakor v takem gnezdu, in nikjer se tako lahko ne obrusi, ako ni trden, popoln mož.“ Kaj ne, krasne besede!

Prišedši na bojno polje, se je izkazal kot pravega junaka. Tu v strelskem jarku med grozovitim gromenjem topov in prasketanjem pušk — piše v pismu na voditelja — pripravljeni na napad, se spominjava z Oreškom, o katerem so „Novice“ v zadnji številki o njem pisale, — časov, ki so bili po Vaši zaslugi prijetni in ki niso izgubljeni. En teden pozneje pa sporoča svojemu voditelju: 14 dni sem že skoro neprestano v boju; od pozicije do pozicije preganjamo Ruse. Boji so včasih strašni. Meni je ostalo le še par mož. Samo mojemu vodstvu se je vdalo nad sto mož. Drugič sem zapodil v beg cele mase Rusov in osvojil njih strelski jarek. Zato je bil odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo prve vrste. Toda en mesec pozneje pride prežalostna novica, da je naš junak padel na polju časti in slave za cesarja in domovino. Kar je posebno značilno, je pred bitko ob hladnem Dnjestru naročil, da naj takoj sporoči njegovo smrt med drugimi tudi svojemu voditelju, kakor potrjuje poslano pismo z dne 7./IX.: Po naročilu svojega nezabnega prijatelja Vam moram sporočiti, da je praporščak Val. Skušek, Vaš najljubši, nekdanji gojenec, duša Vaše duše, dne 4./IX. padel v boju, zadet od sovražnega šrapnela. — Šmalc, korporal. Ta nepričakovana vest je z žalostjo napolnila voditelja družbe, ki je z njim izgubil najboljšega, da, z eno besedo: popolnega dijaka-kongreganista. Vsi, ki so slišali to vest, so govorili: s Skuškom je družba veliko izgubila, ker je bil popolni značaj. Eden njegovih prijateljev je od žalosti britko jokal — pri spominu, Valentina ni več...

Dokončal si tek svojega življenja, dragi Valentin, toda v kratkih letih si veliko let končal. Tvoj vzgled kot dijak — Marijin otrok — in junak naj bo vsem v posnemanje in spodbudo. Tvoje telo sicer počiva ob Seretu, a spomin na Te bo ostal neizbrisljiv v dijaški novomeški kongregaciji, kateri si bil ponos in zvest ud od njenega začetka do konca svojega junaškega življenja. — Vsi bralci tega življenjepisa najboljšega dijaka, Marijinega otroka, pa se učite, da je edino dijaška Marijina družba zmožna dijaka ohraniti v najnevarnejši dobi npravnočistega, treznega, vzglednega in patriočničnega. Zato se, dragi stariši, predvsem učite, v katero šolo je treba svoje otroke dijake pošiljati, če hočete, da vam ne bodo, kakor se čestokrat dogaja, v sramoto in v žalost in drugim v pohujšanje. Kdor more razumeti, naj razume!

Vidim vas, mladeniče v cvetu življenja, ki padate na gorečih bojiščih s krikom: vse za vero, dom, cesarja... Vidim kelih vašega trpljenja, ki ste ga občutili ob smrtni uri in me je pretresel iz dna srca... Vidim vaše brate, sestre, očete in prijatelje in blagoslavljam vas, ker vem, da je živel v vas spomin na neskončno modrega Boga... Vidim Golgota, kraj mrtvaških glav in obraz Odrošenika: „Moj sin!“... V meni je zavpilo: Krvava zarja!...

Žrebanje velike loterije

„Slov. Straže“ se vrši že 26. oktobra t. l. ob 6. uri zvečer v „Ljudskem domu“ v Ljubljani.

Listina o utelovljenju šmihelske župnije novomeškemu kapitelju.

Spisal Ivan Stoklasa.

Med mnogimi listinami, ki so pisane v Šent Rupertu, je posebno zanimiva zgoraj omenjena. Nahaja se v novomeškem kapiteljskem arhivu (fasc. XIX. Nr. 4). Pisana je na čvrstem pergamentu v veličini 33 X 32. Ob levem in desnem robu je pergament odtrgan, vendar pa sam tekst listine ni poškodovan. Listino je napisal Fabijan Parol, tedanji cesarski javni beležnik in pisar (publicus sancta imperiali auctoritate notarius et scriba) ter na njo postavil tudi svoj znak, kakršen je natiskan v zgodovini župnije Šent Rupert str. 69. Listina nima nobenega pečata.

Znano je, da je cesar Friderik III. na prošnjo Jakoba Turjaškega, tedanjega šentrupeškega nadžupnika in arhidijakona v Slovenski Marki ter ključarja bratovščine sv. Rešnjega Telesa v Novem mestu in drugih bratovščinskih kaplanov dovolil ustanoviti novomeški kapitelj 27. aprila l. 1493., in da je kralj Maksimilijan I. potrdil to ustanovo na sv. Tomaža dan istega leta. Prvi prošnji so omenjeni duhovniki priložili še drugo, naj bi cesar združil za vzdrževanje kanonikov v novoustanovljenem kapitelju župnije Šent Rupert, Mirno peč in Ponikve na Štajerskem, kar se je tudi zgodilo.

Če je imel šteti po naredbi (od 30. aprila l. 1494) papeža Aleksandra VI. novomeški kapitelj 13 kanonikov, so bili dohodki od omenjenih treh utelesenih župnij pač prepričani, pa se je zatorej gledalo, da se pridružijo kapitelju še druge župnije. Med prvimi kanoniki novomeškimi je bil imenovan tudi tedanji župnik šmihelski Ivan Pogen, duhovnik regensburške dieceze. In le-ta je privolil, da se njegova šmihelska župnija priklupi novomeškemu kapitelju z vsemi dohodki, le že-se si je pridržal od teh dohodkov 20 gold. letnih, seveda vse le po poprejšnjem odobrenju samega vladarja. Listina o tej izročitvi je bila napisana v Šent Rupertu 21. marca l. 1495 na nedeljo ob sedmih zjutraj v tamošnjem župnišču (Acta sunt hec apud Sanctum Rupertum in domo datis plebis eiusdem).

Jakob Turjaški je ostal še kot novomeški prošt župnik šentrupeški ter je pogostoma zahajal v Šent Rupert tudi radi zidave župnijske cerkve. Sicer je imel tukaj svojega vikarja. Takrat je bil vikar Fabijan Parol (kanonik od l. 1496), a ker je bil le-ta pooblaščen kot javni beležnik sestavljati listine, sta prišla semkaj radi tega prošt Jakob Turjaški s svojim šentrupeškim kapelanom Ivanom Czaindorferjem ter župnik in kanonik Ivan Pogen. Po že poprejšnjem dogovoru je sestavil tukaj Fabijan Parol omenjeno listino v latinskem jeziku. Kot priče so pa navedeni tedanji kapelani šentrupeški, in sicer Mihel Herman, Gregor Zagoric ter Ivan Czaindorfer, vsi duhovniki oglejske dieceze.

Ta 420 let stara listina priča nam, kako neutrudljiv je bil Jakob Turjaški v svojih podjetjih, da izvede in vzdrži vse, kar je bil tako umno zasnoval.

Domače in tuje novice.

Imenovan je kanonikom v Novem mestu dekan iz Postojne preč. g. Matija Erzar.

Zahvalna nedelja pri Sv. Jurju v Grčevju boče v nedeljo 24. oktobra. Služba božja se prične ob 10. uri dopoldne. Pridite množično in posebno še posestniki grčevskih vinogradov, da se dá Bogu čast in hvala za prejete dobrote, ob enem pa prosimo vojščaka sv. Jurja, da nam izprosi skorajšnji vojni mir in zmago Avstriji!

Zlata igla za kravato z monogramom se je našla. Dobi se v lekarni g. Jos. Bergmanna v Rudolfovem.

Danes 22. oktobra ob sedmi uri zjutraj je po kratki bolezni umrl g. **Jakob Ažman**, oče preč. g. dr. Cirila Ažmana, profesorja v Novem mestu, v 68. letu starosti. Pogreb bo v nedeljo 24. oktobra ob polu 5. uri pop. iz Rokodelskega doma. Blagega pokojnika priporočamo v molitev. R. I. P.!

Umrl je 18. oktobra v Novem mestu g. Anton Šafer, oče gospe Božičeve, v 86. letu svoje starosti. Pokojnik je bil blag mož in zelo priljubljen, kar je spričal njegov nenavadno slovesen pogreb. Večni mir, o Bog, mu daj, večna luč mu sveti naj!

Nezgoda. Janezu Mervar, posestniku na Boričevem, je pri napravljanju drv padlo drevo na glavo. Baje je dobil težke poškodbe. Prepeljali so ga v bolnico Usmilj. bratov v Kandiji.

Uradne ure tukajšnjih sodišč preložene. Pri okrožnem, kakor tudi pri okrajnem sodišču v Rudolfovem so se uradne ure ob delavnikih za določbo od 1. novembra 1915 do 21. marca 1916 preložile na čas od 8. ure dopoldne do 2. ure popoldne. — Ob enem se preloži tudi vložišče okrajnega sodišča v poslopje okrožnega sodišča, pritličje, soba št. 17.

Jabolka za ranjene vojake so darovali farani iz Vavtevasi en voz kakih 25 mernikov, katere je dal g. župnik Krhne pripeljati. — Šmihelski farani iz raznih vasi pa so nanegli, oziroma tudi pripeljali (kakor n. pr. iz Smolenjevasi) — vsega skupaj kakih 50 mernikov. Iz tega so č. šolske sestre nakuhale 16 dobršnih loncev mezge s sladkorjem, nekaj malega posušile v krljih, druga jabolka — eden in pol voza — pa so se oddala sveža za vojaštvo. Bog plačaj vsem obilo! Nadaljni darovi dobrodošli!

Različno obleko za vojaštvo. Učenke dekliske šole v Šmihelu pri Novem mestu so donesle v drugi polovici septembra v šolo mnogo različne obleke za vojaštvo, nekaj so pa prinesli tudi drugi ljudje tako, da je bilo skupaj 250 kg teže. To obleko so č. šolske sestre s pomočjo deklie uredile, spravile v posamne zavitke po 20 kg ter odposlale. Bog povrni vsem skupaj dobra dela.

Vojaško. V vojnem vjetništvu se nahaja Jožef Jakše posestnik iz Orehovice, 4. Turkestanski strelni Polk Kasarna Nr. 1 Petrograd Taškent, Ruska centralna Azija, Pisal je ženi 6. aprila 1915, da je vjet, da je zdrav in kako se mu sicer godi. Vjet je bil v Karpatih v selu Salatvina in potem prepeljan v daljno Azijo.

Morilci orožnikov v Radečah se klatijo zadnji čas po škocijanskih hribih pri Mokronogu, tako ponatisnemo iz „Slovenca“. 14. t. m. zvečer potrkata morilca na samotni Tršinarjev mlin pri Dolih; vsa premočena prisilita mlinarja da jima skuha večerjo. Bila sta precej previdna; da ne bi mlinar kam ušel, je vedno hodil eden za njim in celo ponoči je šel eden spat k njemu na posteljo, drugi se je šel pa sušiti za peč. Imela sta seboj puške, bajonete in strelivo, ki sta ga odvezela ubitim orožnikom. Pripovedovala sta mlinarju, da jo nameravata ubrati v Gorjance in od tam na Hrvaško, češ, da bosta potem na varnem. Prej sta še srečala v gozdu nekega moža, kateremu sta tudi naravnost povedala, da sta umorila orožnike v Radečah in sta še pristavila: „Pa bo še marsikateri prej ubit, ko naju dobe.“ Najbrž se bo vršila prava bitka, če jih orožniki in gonjači kje dobe. 15. oktobra sta šla zajutrkovat v Dole; puške sta skrila prej v gozdu. V Dolih ju je spoznal nek fant, ki je bil z njima zaprt na Gradiški. Pišeta se Martin Zupet iz bučenske občine in Štrukelj iz Št. Ruperta. Oba sta dezertirja; eden od vojakov, drugi od vojaških de-

lavcev. Oba sta nevarna tatova. Pred kakimi tremi tedni sta ukradla pri belem dnevu posestniku Fištru iz Rese 3000 K, potem, ko jih je gospodinja še pogostila „kot uboga vojaka“. V Dolih sta hotela menjati bankovec za 100 K iz Fištrove denarnice, za večerjo sta pa prej mlinarju plačala 10 K. Po omenjeni tatvini sta izginila, kakor se vidi, proti Radečam, kjer sta ustrelila dva orožnika, ki sta ju hotela aretirati. Iz Dol sta jo po raznih ovinkih mahnila čez hribe proti Trebelnem, oziroma Mokronogu s puškami na rami in nasaženimi bajonetami. Pred njima tudi ženske niso varne! Zadnji čas se je zgodilo več hudodelstev proti npravnosti v škocijanski okolici; najbrž imata ta dva individua svojo roko vmes. Tamošnja okolica z gozdovi in vinogradi, z osamelimi zidanicami in hrami je kakor nalašč pripravna za skrivanje. Orožniki so jima pridno za petami. Ljudstvo ima pred morilcema velik strah, ker nima orožja, da bi se branilo.

Od druge strani se nam poroča: Za morilcema orožnikov pri Radečah je orožništvo kakor poročamo zgoraj, dognalo, kdo da sta bila morilca. Ker lopova še nista padla pravici v roke in nista samo nevarna življenju, marveč sta tudi drzna vlomilca in tatova, prava rokavnjača, objavljamo natančen njunin opis. Klatita se okolu Bučke in Rake po zaraščenih gričih zato naj ljudje sodelujejo, da morilca in roparja prime roka pravice.

Štrukelj Jožef je eden morilcev. Rojen je bil l. 1875. na Bregu, pristojen, je v Št. Rupert pri Krškem. Postave je nekoliko nad srednje visoke, močan človek, s črnimi, malimi brkami, las je kostanjev-rjavih, obraza je podolgastega, nos orlovsko zakrivljen, velikih oči, rjavih obrvi, zobje so dobri. Desna roka je hroma tako, da jo ne more pomikati naprej. Štrukelj je nekoliko naprej pripognjen. — Zvest Štrukljev tovariš je Martin Zupet. Ljudje mu pravijo tudi kadet. Je mlajši od Štruklja in drznejši. Rojen je bil leta 1884. v Zaborštu, pristojen je v Bučko pri Krškem. Postave je srednje velike, precej močan človek. Obraza je suhega, bledega, brke so male, rumenkaste (blond) barve. Zupet je oborožen z revolverjem. — Oblečena sta morilca in roparja v dobre, temne obleke in nosita čizme.

Neutrudljivo poizvedujoče orožništvo je dognalo, da zahajata zasledovana roparja in morilca v hišo Zupetovega strica na Seleh pri Bučki, ki jima je dajal potuho. Dne 17. t. m. ponoči je priredilo orožništvo pogon na roparja. Hišo Zupetovega strica je obstopilo 12 orožnikov, v ozadju je bil še tudi kordon civilistov. Morilca sta bila zmenjena s stricem Zupeta, da ju preskrbi z živežem in z perilom, ki ga je kupil za nju na Raki. — Ob tri četrt na 12. uro ponoči zapazijo orožniki, da se bližata hiši dve temni postavi. Z namerjeno puško stopi proti njima orožnik in zakliče stoj! Odgovor je strel, nakar ustrela na zločinca tudi orožnik, a ga žal ne zadene. Tam je strmo, roparja bežita in se trkljata po strmini. Roparja prihitita do vinogradov, ustavijo ju člani kordona, prostovoljci, ki tam stražijo roparja. Nek kordonski desnetnik ustrela na morilca z lovsko puško. Zupet, ki so ga spoznali, je bil obstreljen, padel je, a se hitro zopet dvignil in je ušel s Štrukljem vred, a na licu mesta je pustil orožniško puško, ker jo ni mogel več odnesti. Našli so tudi krvav sled. — Orožniki so nato preiskali hišo Zupetovega strica. Našli so dva orožniška bajoneta, veliko živeža in obleke. Stric je izpovedal, da je morilcema nakupil živež in obleko na Raki. Izpovedal je tudi, da mu je Zupet rekel: „Vem, da nama (s Štrukljem) gre trda, da naju čakajo vislice, a prej bo še kdo padel.“ — Strica so orožnika odpeljali v Krško v zapor, ker je podpiral morilca in roparja. Zaprt je, ker je lumpoma pomagal, tudi neki Strniša. Opozarjamo, naj

se lopova ne podpira, ker vsak, kdor bi ju prikrival pravici ali jima kako drugače pomagal, bo najstrožje kaznovan.

Kakor znano, sta ob prvem napadu na orožnika Štrukelj in Zupet nevarno ranila stražmojstra Ignaca Intihar, ki se zdravi v ljubljanski garnizijski bolnišnici in bo popolnoma ozdravil.

Oddaja klavne živine naposodo iz vojaških živinskih zbirališč. Vsled prizadevanja c. kr. kmetijske družbe kranjske je c. in kr. intendantca 5. armadnega etapnega poveljništva dovolila, da se sme klavna živina iz vojaških živinskih zbirališč na Vrhniki, v Grosupljem, na Jesenicah in v Škofji Loki dajati naposodo kmetovalcem v občinah, ki se nahajajo blizu teh zbirališč. Taka izposojena živina bo marsikom dobro došla, ker se med njo nahajajo molzne krave in vprežni voli. Kmetovalec ne bo imel dobička samo od vpreženega dela ali mleka, ampak bo tudi pridelal gnoj. Živina se bo izposojevala le iz neokuzenih zbirališč. Kdor hoče imeti kako žival naposodo, naj se obrne naravnost do poveljnika dotičnega živinskega zbirališča. Vsakdo, ki dobi kako žival na posodo, se mora zavezati, da jo bo dobro oskrboval in krmil. Izposojeno žival je v tistem trenutku vrniti, ko jo vojaška oblast nazaj zahteva. Pri izposojenih živalih, ki so vsled slabe oskrbe in krmjenja na teži izgubile, je plačati za vsak kg izgube 2 K in pri živalih, ki so se zredile, pa plača vojna uprava za vsak kg prirastka 2 K. Do 5 kg izgube ali prirastka pri eni živali, se ne bo zahtevalo ne povračila in ne dalo doplačila. Za živinozdravniško pomoč v slučaju kake bolezni ima skrbeti izposovalec sam.

Stenski koledar za leto 1916 opremljen z dvema pomenljivima vojnim sličicama („Soči“. „Po bitvi“), pripraven za urade, šole in privatnike, je natisnila „Katoliška tiskarna“. — Cena 50 vin. za komad. — Pri naročilu nad 10 komadov 10% popusta, nad 50 kom. 20% popusta, nad 100 kom. 30% popusta. — Naročila izpod 10 kom. se bodo izvrševala le v pozneje navedenih trgovinah.

Družba sv. Mohorja. Družba svetega Mohorja v Celovcu je ravnokar pričela razpošiljati družbene knjige za leto 1915. Cenjeni udje prejmejo letos naslednji književni dar: 1. Koledar za leto 1916. 2. Mesija, 2. zvezek. 3. Zgodovina slovenskega naroda, 5. zvezek. 5. Slovenske Večernice, 69. zvezek. 6. Presveta Evharistija (molitvenik). — Kdor je doplačal 80 vinarjev za broš., oziroma 1.40 K za vezan izvod, prejme: Trojka. Družba se bo potrudila, da častiti udje prejmejo knjige kolikor mogoče hitro. Letošnje knjige se bodo razposlale po sledečem redu: 1. Krška škofija. 2. Razni kraji. 3. Tržaško-koprška škofija. 4. Lavantinska škofija. 5. Ljubljanska škofija. 6. Goriška nadškofija. Ker je vsled vojske promet na Goriško zelo otežkočen, prosimo vse č. gg. poverjenike Goriške nadškofije, katerim je v sedanjih razmerah omogočeno prejemati tovrnega blaga, da nam po dopisnici naznanijo, pokateri poti in na katero pošto ali železniško postajo naj jim pošljemo družbene knjige. Vsak družbenik naj prejme svoje knjige v tisti županiji, v kateri se je vpisal. Na poznejše izpremembe stanovišča se pri tolikem številu družbenikov ni moglo ozirati. Cenjene gospode poverjenike nujno prosimo, da z ozirom na sedanje izredne prometne razmere po sprejemu „aviza“ pošljete takoj po knjige na železniško postajo, da ne bo sitnih reklamacij, ki povzročajo Družbi samo zamudo in nepotrebnih stroškov. Vsem č. gg. poverjenikom, ki prejmejo po železnici po več zabojev, vljudno naznanjamo, da se nahaja zapisnik udov vedno v zaboji z najnižjo številko. Vsakemu zavoju so tudi priložene vpisovalne pole Družbe sv. Mohorja za prihodnje leto. Stroške, katere so imeli č. gg. poverjeniki za od-

poslateg denarja in prejem knjig, morajo jim posamezni udje povrniti. — One č. gg. poverjenike, ki dobivajo svoje knjige neposredno v družbeni tiskarni, prosimo, naj čim prej pošljejo po nje, da nam zavoji ne zastavljajo nepotrebnega prostora.

Družba sv. Mohorja v Celovcu.

Vojni pregled.

Bolgarski listi poročajo: Par tednov pred novo veliko avstrijsko-nemško ofenzivo se je Srbija obrnila na Dunaj s prošnjo, naj bi se sklenil poseben mir. Od avstrijske in nemške strani pa se je odgovorilo Srbiji, da je mogoče le na sledečem temelju: Srbija naj odstopi Bolgariji brezpogojno in takoj celo Macedonijo, sklene zvezo z osrednjima velesilama, kateri ji garantirata, da dobi Srbija dohod na Jadransko morje. Srbija ni teh ponudb sprejela in Avstrija in Nemčija sto na to pričeli z ofenzivo. — Pri Doli-gradčetu je prekoračila neka srbska baterija bolgarsko mejo in se je udala Bolgarom. — Ob bolgarski meji se bijejo strašni boji med bolgarsko in srbsko armado. — Srbom hiti na pomoč 20.000 Angležev in Francozov. — Rumunija in Grčija ste še nevtralni v kljub velikemu pritisku entente. — Avstrijske čete so vzele mesto Obrenovac in višine južnovzhodno od tam. — Bolgari so osvojili Vranjo, Knjaževac in Zaječar. Bolgarska armada je s svojimi dosedanjimi operacijami dokazala visoko svojo vojaško izobrazbo. — V bližini Vidina je bil razkropljen srbski kavalerijski polk in se je udal Bolgarom. — Italijanska vlada je na kraljev ukaz izjavila, da obstoja med Italijo in Bolgarijo vojni stanje. — Rusija misli tudi v najkrajšem času napovedati vojsko Bolgariji. — Pri Vlašini so bili Srbi popolnoma poraženi. Pri Vranji je uničen most. — Bolgarom se je posrečilo, da so odrezali črto Niš-Solun. V Parizu je to poročilo povzročilo največji strah, ker niso pričakovali, da bodo Bolgari tako hitro prodirali. — Pri prodiranju iz Krive Palanke proti Stražinu so ujele bolgarske čete cel srbski bataljon s tremi častniki. — Kralj Peter kliče carja na nujno pomoč, kar je napravilo na carja globok utis. — Srbski državni zaklad so prepeljali v Solun in od tam ga mislijo prepeljati v Francijo. — Turki bodo poslali Bolgarom 50.000 mož na pomoč. Dva turška armadna zbora sta že došla na bolgarsko zemljo. — V Moskvi so zaprli radi varnosti vse tamošnje Bolgare. — Prva bolgarska armada se uspešno bojuje na zahodnem bregu spodnjega Timoka in na črti Zaječar-Knjaževac. Operacije proti Pirotu uspešno napredujejo. — V Macedonijo vdrle bolgarske armade so si zopet priborile lepe uspehe. Posebnega pomena je osvojitve mogočne Osigove Planine (Sultan Tepe), ki olajšuje Bolgarom nadalnje prodiranje na cesti proti Kumanovu in v smeri proti Kratovu. Naši najnovejši zavezniki so tedaj že v malo dneh bolj daleč prodrli v Macedonijo, kot pa v drugi balkanski vojski.

V Moskvi in v okolici se je proglasilo vojno stanje. — Car se je odtegnil vojski, ker se je te dni vrnil zopet v Carsko Selo v trajno bivanje. — Novi ruski notranji minister je Hvostov o katerem upajo, da se je našel primeren mož za bodočega diktatorja. — Nemci prodirajo pri Dvinskem in v Volhiniji. Na severu bi radi prodrli čez Ponievješko železniško progo in prekoračili Dvino. General Belov upa, da bodo potem njegove čete lahko napadle dvinsko armado za hrptom in jo odrezale od Pskova. V Volhiniji so dosegli Nemci znaten uspeh, ker so že zasedli Konstantinovsko. Avstrijske čete pa nastopajo v Bukovini.

Novi laški napadi ob Soči so vsi odbiti.

Loterijske številke.

Gradec, 13. oktobra 64 63 50 11 25

Podpisujte vojno posojilo!

Nova zastava naše armade in nova zastava naše mornarice.

Dunaj, 11. oktobra. (K. u.) Cesar je izdal sledeče povelje armadi in mornarici: Moja volja je, naj predstavlja zastava Moje armade in zastava Moje vojne mornarice državno pravno odgovarjajočo smiselno sliko temelju programatične sankcije obstoječe zveze obeh držav avstro-ogrške monarhije.

Vsled tega sem odobril, da nosi zastava in prapor armade na eni strani grba Avstrije in Ogrske eden poleg drugega, ki ju veže grb Moje hiše in oklepa trak: „INDIVISIBILITER AC INSEPARABILITER“.

Na drugi strani se nahajajo v sredi Moje inicialije; v kota sta postavljena menjajoč se cesarska krona in ogrska sveta krona.

Zastava in prapor sta bela in obdana po menjajočih se črno-rumenih in rdeče-belo-zelenih trikotnih plamenih.

Vojna zastava naj v svojem neizpremenjenem redu v razvrstitvi barv kaže poleg štita in grba „avstrijske hiše starozgodovinski rdeče-beli ogrski grb“.

Po tej naredbi dobi požrtvovalno veselo skupno delujoča moč vseh narodov monarhije, ki je poplemenitena z zmagovito junaško srčnostjo, katero udeležuje Moja armada in Moja mornarica v sedanjih svetovni vojski, tudi spominski znak za najoddaljenejšo čase.

K zastavi in praporu naj se vedno ponovi prisega zvestobe vojščakov: Z združenimi močmi braniti in skalnato trdno ohraniti zvezo Avstro-Ogrske z Mojo hišo.

Sedanje zastave, priče vseh mnogo preizkušenih vojaških čednosti Moje armade, ostanejo polkom in se bodo nadomestile še le z novimi v primeri potrebe. Obstoječi trakovi zastav ostanejo v uporabi svojega namena.

Novi prapori se prično rabiti, ko bodo izdelani.

Vojna mornarica bo na dan, ki se bo še določil, razobesila ob isti uri zastavo, ki prevzame vse slavne tradicije Moje mornarice.

Izvedbo vsega potrebnega poverim Mojemu vojnemu ministru in Mojemu poveljniku mornarice.

Dunaj, 11. oktobra 1915.

Franc Jožef I. r.

Nov skupni avstro-ogrski grb.

Grbi avstrijskih dežel.

„NEDELJIVO IN NELOČLJIVO.“

Dunaj, 11. oktobra. (K. u.) Uradna „Wiener Zeitung“ razglasi cesarjevo lastnoročno pismo ministru c. in kr. vladarske hiše in zunanjih stvari, ki ustanovlja skupnim odredbam monarhije skupen grb.

„Fremdenblatt“ izvaja ob tej priliki: Dolgo se je že priznavalo, da je ustanovitev skupnega grba neobhodno potrebno in se je mislilo na to. Sedanji ukrep ni nič drugega, kakor da se je izvedel že dolgo nameravani in napovedani načrt krone.

Skupni grb, ki temelji na zgodovinskem temelju, naj izraža posebnost državnopravne sestave monarhije. Namen se doseže tako, da veže grba obeh držav grb vladarske hiše in se združi v podobi grba po traku, ki opozarja naravnost na pragmatično sankcijo, in trdno vez se med obema državama še posebno opozarja napis: „INDIVISIBILITER AC INSEPARABILITER“ (Slovensko: Nedeljivo in neločljivo).

Opis skupnega grba.

Skupni grb se ustanavlja tačas v dveh kategorijah: „srednji“ (I) in „mali“ (II), dočim se sestava „velikega“ prihrani za poznejši čas.

V to se bosta porabila drug poleg drugega stoječa sama v sebi popolnoma zaključena grba v monarhijo nerazdružno združenih držav Avstrije (B) in Ogrske (C) — katerima obema se v srednjem grbu pridene grb dežel Bosne in Hercegovine do ureditve njenega državnopravnega stališča v monarhiji —, ki ju veže štite presegajoči in z veržico reda zlatega runa obdani grb Najvišje vladarske hiše in iz pragmatične sankcije oziroma § 7. ogrskega zakonskega člena II. iz l. 1722/23 povzeto geslo „Indivisibiliter ac inseparabiliter“.

I. Srednji grb.

Le-ta se sestavi iz v obeh državah monarhije ustanovljenih srednjih grbov z njunimi kronami in iz po enega zraven spadajočega štitorčnega na ta način, da dobita za podstavo zlat ornament, skozi katerega se vije trak z geslom; med njima najdejo svoje mesto tudi trije najvišji redovi za zasluge.

A) Grb Najvišje vladarske hiše je položen na štita obeh držav Avstrije in Ogrske tako, da presega oba, njega samega pa presega

zgodovinski kroni obeh državnih grbov: avstrijska cesarska krona in ogrska sveta krona.

Ščit tega grba je dvakrat preklan in kaže v srednjem polju srebrno bruno v rdečem temelju („Avstrijska hiša“), desno modro kronanega rdečega leva z mečem in iztegnjenim jezikom na zlatem temelju (Habsburg) in levo rdečo poševno bruno s tremi poševnimi okrnjenimi srebrnimi orli na zlatem temelju (Lothringen).

Ščit pokriva avstrijskim cesarskim princem in nadvojvodom ter kraljevim ogrskim princem pripadajoča sedmerozgibna kraljeva krona; obdaja ga veržica reda zlatega runa.

B) Na desni strani stoječi grb avstrijskih dežel kaže štiri drugi na drugega položene štite: hrbtni (d), glavni (c), srednji (b) in srčni grb (a).

a) Srčni štiti predstavljajo grb „avstrijske hiše“: Srebrno bruno na rdečem temelju.

b) Srednji grb je razdeljen, zgornji enkrat, spodaj dvakrat razklan, ter združuje grbe starih dednih dežel:

1. (Zgoraj, desno.) Nadvojvodinja Avstrija pod Anizo: Pet (2, 2, 1) zlatih orlov na modrem temelju.

2. (Zgoraj, levo.) Nadvojvodinja Avstrija nad Anizo: Preklan, spredaj na črnem temelju zlat orel, zadaj trikrat preklan v srebrni in rdeči barvi.

3. (Spodaj, desno.) Vojvodina Štajerska: Na zelenem temelju srebrn pard z mečem in rdečimi rogovi, kateremu iz žrela sika plamen.

4. (Spodaj, levo.) Vojvodina Koroška: Preklan, spredaj v zlatu trije korakajoči črni levi drug nad drugim, zadaj na rdečem temelju srebrno bruno.

5. (Spodaj, na sredi.) Vojvodina Kranjska: Na srebrnem temelju moder orel s cesarsko krono na glavi in rdečim mečem v krempljih, čez prsi in peruti zapona v obliki luninega krajca, razdeljena v dve vrsti, vsaka po sedem prostorov v zlatu in rdeči barvi.

c) Glavni štiti je dvakrat preklan in trikrat razdeljen, delina črta med srednjima prostoroma tretje in četrte vrste pomaknjena za polovico višine posameznega prostora navzdol, srednji prostor tretje vrste zopet preklan in v enaki prostor najsprednejše vrste vtaknjena ost:

1. (Najzgornejša vrsta, v sredi.) Kraljevina Češka: Na zlatem temelju srebrn dvorepi lev z zlato krono in mečem.

2. (Najzgornejša vrsta, desno.) Kraljevina Galicija in Lodomerija: Na modrem temelju, korakajoč na rdečem brunu, črn vran, spodaj tri (2, 1) zlate krone.

3. (Najzgornejša vrsta, levo.) Kraljevina Dalmacija: Na modrem temelju tri (2,1) zlate, naprej zroče levje glave z zlatimi kronami.

4. (Druga vrsta, desno.) Vojvodina Zgornja in Spodnja Šlezija: Na zlatem temelju zlato kronan in oborožen orel, čez prsi in peruti navzgor zapognjena srebrna zapona, ki se končuje z deteljnim perescem, na sredi pa ima zatak-njen križec.

5. (Druga vrsta, levo.) Vojvodina Solnograška: Preklan, spredaj v zlatu črn lev, zadaj na rdečem temelju srebrno bruno.

6. (Tretja vrsta, desno.) Mejna grofija Moravska: Na modrem temelju zlato kronan in oborožen, rdeče in zlato razpredeljen orel.

7. (Tretja vrsta, levo.) Poknežena grofija Tirolska: V srebru zlato kronan in oborožen rdeč orel, čez vsako perut zlata zapona, ki se končuje z deteljnim peresom.

8. (Tretja vrsta, sredi, desno.) Dežela Vorarlberška: V srebru trodelna rdeča cerkvena zastava.

9. (Tretja vrsta, sredi, levo.) Mejna grofija Istra: Na modrem temelju korakajoč zlat kozel z rdečim mečem.

10. (Najspodnejša vrsta, desno.) Vojvodina Bukovina: Preklan, na modrem in rdečem temelju med tremi (1, 2) sesterožarnimi zlatimi zvezdami, naprej zroča naravna turova glava.

11. (Najspodnejša vrsta, levo.) Bosna in Hercegovina: Na zlatem temelju od levega štitorčnega roba iz srebrnih oblakov prodirajoča, zakrivljena, oblečena roka (do rame), v goli pesti vihteč golo krivo sabljo z zlatim ročajem.

12. (Najspodnejša vrsta, sredi.) Poknežena grofija Goriška in Gradišćanska: Preklan, spredaj posevno predeljen, zgoraj na modrem temelju zlato kronan zlat lev, spodaj petkrat zlato in rdeče protiposevno predeljen (Goriška), zadaj zlato in modro predeljen sidrni križ (Gradiška).

13. (Vtaknjena ost.) Neposredno državno mesto Trst: Razdeljen, zgoraj v zlatu na vsaki glavi zlato kronan in ravno tako oborožen črn dvoglavi orel, spodaj na rdečem temelju srebrno bruno, ki ga presega iz osti rastoča zlata sulica sv. Sergija.

d) Hrbtni štiti kaže simbol avstrijske cesarske oblasti: Na zlatem temelju črn dvoglavi orel, na vsaki glavi kraljeva krona, zlato oborožen, v levem kremplju meč in žezlo, v desnem državno jabolko.

Na hrbtnem štitu počiva avstrijska cesarska krona; kot štitorčec mu služi na desni

stoječ, zlato oborožen in črno čez zlato predeljen krilati lev.

C) Levo stoječi združeni grb dežel svete ogrske krone kaže hrbtni štiti (b) z nanj položenim srčnim štitorom (a).

a) Preklani srčni štiti vsebuje mali grb ogrske države: Desno sedemkrat rdeče in srebrno predeljeno polje in levo v rdeči barvi na zlato kronanem, ostala dva dela presegajočem srednjem delu zelenega trogorja dvojnati srebrn križ v taci.

b) Hrbtni štiti je razčrtorjen z razklanjo, vtaknjeno in stranskih robovih vpognjeno ostjo.

1. (Zgoraj, desno.) Kraljevina Dalmacija: Na modrem temelju tri (2, 1) zlato kronane, naprej zroče zlate levje glave.

2. (Zgoraj, levo.) Kraljevina Hrvatska: V petih vrstah po pet razpredelkov v srebrni in rdeči barvi.

3. (Spodaj, desno.) Kraljevina Slavonija: Na modrem temelju rdeče bruno, obrobjeno z dvema ozkima srebrnima valovitima brunoma, na glavnem brunu tekoča naravna kuna, nad brunom zlato žareča, zlato obrobjena, šestero-ostna rdeča zvezda.

4. (Spodaj, levo.) Sedmograško: Predeljen z ozkim rdečim brunom; zgoraj na modrem temelju rastoč zlato oborožen črn orel, ki ga v zgornjem desnem kotu spremlja žareče zlato solnce, v levem pa pojemajoče srebrn lunin krajec; spodaj v zlatu sedmeri (4, 3) trozobi rdeči stolpi (gradovi) z zaprtimi vrati, dvema zobčastima nadzidkoma — zgornji po tri, spodnji po štiri zobove — in med temi dva okna.

5. (Ost, na sredi.) Bosna in Hercegovina: Na zlatem temelju od levega štitorčnega roba iz srebrnih oblakov prodirajoča zakrivljena, rdeče oblečena roka, v goli pesti vihteč golo krivo sabljo z zlatim držajem.

6. (Ost, levo.) Reka: Rdeč temelj, na skali proti levi obrnjen, zlato oborožen črn dvoglavi orel, ki drži svoj levi kremplj nad ležečo rjavo žaro, iz katere teče proti vnožju skale obila voda; nad orlovima glavama modro podložena cesarska krona z navzdol spuščajočima se desnima trakovima.

Na štitorču stoji sveta ogrska krona in kot štitorčec služi na levi strani plavajoč belo oblečen angel.

Pod redom zlatega runa, ki oklepa štiti Najvišje cesarske hiše, so nameščeni veliki

križi treh najvišjih redov za zasluge: zgoraj vojaški red Marije Terezije na svojem rdečebellem-rdečem traku, tik spodaj kraljevi ogrski red Sv. Stefana in avstrijski cesarski Leopoldov red — oba zadnje imenovana na svojih verižicah — med štitoroma obeh državnih grbov, v eni vrsti drug pod drugim.

Skozi ornament, ki služi za podlogo celemu sestavku, se vije zlato obrobjen, srebrn trak z geslom: „Indivisibiliter ac inseparabiliter“ v črni lapidarni pisavi.

II. Mali grb.

Mali grb Avstrije tvori prosto plavajoči na obeh glavah kraljevsko kronani zlato oborožen črn dvokrili orel, ki nosi v svojih krempljih državni meč in žezlo in na levi državno jabolko, medtem ko pokriva njegove prsi rdeč štiti, skozi katerega gre srebrno bruno. Nad glavama orlov se pojavlja avstrijska cesarska krona z doli plapolajočimi trakovi (pendence). Dvokrili orel malega avstrijskega državnega grba se lahko v slučaju potrebe, kakor n. pr. v malem skupnem grbu avstro-ogrške monarhije postavi tudi v zlat štiti. Cesarska krona nad glavama naj se postavi tako, da se na štitorču izpuste trakovi (pendence).

Velika svota denarja 154-0-34

se zamore naključiti vsakomur, ki postane naš naročnik. — Brezplačna pojasnila pošilja: Srečkovno zastopstvo 13, Ljubljana.

Dobro idoča gostilna (15-3-2)

se odda v najem zaradi smrti gospodinje. Gostilna je na lepem prostoru, ob glavni cesti. Ravno tam se tudi prodaja več vina na debelo. — Pojasnila daje lastnik

Josip Blatnik,

Težka voda št. 21, p. Novo mesto.

Glasovir (77-0-2)

dobro ohranjen in po ceni se prodaja pri gosp. IG. HLADNIK-u v Rudolfovem.

Mestna hranilnica v Novem mestu.

Visoka c. kr. deželna vlada za Kranjsko je hranilnicam naročila in jih pooblastila, da nabirajo naročila za

III. vojno posojilo,

ktero se obrestuje po 5 1/2 %.

Hranilnica tem potom objavlja, da hoče vse storiti, da ljudstvu olajša pridobitev teh tako dobro se obrestujočih papirjev. Svojim uložnikom bo v namen vojnega posojila nemudno izplačala vsako vsoto hranjenega denarja. Nakup teh papirjev bo brez vsega dobička poskrbela; in ker je od vis. vlade za to opravičena, bo na željo vrednostne papirje v shrambo in oskrbovanje prevzela.

Daljna tozadevna pojasnila se dobe ob uradnih urah v mestni hranilnici.

Mestna hranilnica v Novem mestu.

79-3-2

Popolnoma varno naložen denar.

HRANILNICA in POSOJILNICA

za Kandijo in okolico, reg. zadr. z neom. zavezo

≡ v lastnem domu v Kandiji ≡

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po

4 1/2 %

1-0-29

na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.